

et Indbyggerantal mellem 500,000 — 100,000 figurerer som en rund Plet; det samme er Tilfældet med Byer under 100,000 Indbyggere, kun er Pletten her mindre. Endelig angives Byer under 40 — 50,000 med ganske smaa Prikker, som dog ses tydeligt paa nært Hold. Denne Fremgangsmaade har f. Eks. medført, at Norge og Sverrig har faaet en Del af deres Byer med; men at kun Kristiania, Stockholm og Gøteborg falder stærkt i Øjnene.

N. Filskov.

Walter Bartels: Die Gestalt der deutschen Ostseeküste. Af: Geographische Arbeiten, herausg. v. Dr. Willi Ule. I. Stuttgart, 1908. (128 S.)

Giver en meget fuldstændig Systematik af de forskellige Kystformer, idet der ikke alene tages Hensyn til det horisontale Billede, som umiddelbart ses paa Kortet, men ogsaa til det vertikale, som viser sig i Kystens større og mindre Stejlhed paa de forskellige Steder; desuden behandles ogsaa indgaaende de genetiske Forhold, d. v. s. de forskellige geologiske Kræfter, som har været i Virksomhed ved Udformningen af Kysttyperne. Afhandlingen har vel i sig selv nærmest lokal Betydning, men fortjener dog ogsaa at kendes af geografisk interesserede her i Landet, hvor vi er i Besiddelse af alle de samme Typer, som vi paa Grund af manglende Ord i Sproget næppe gør tilstrækkelig Forsøg paa at holde ude fra hverandre. Mens de forskellige tyske Ord for Indskæringer: Förde, Bodden, Liman, Rundbucht og Haff, lader sig nogenlunde holde ude fra hverandre, baade formelt og genetisk (der kunde dog ønskes en noget bestemtere Afgrænsning af Förde og Liman, end det er sket i den foreliggende Afhandling) har vi her væsentlig kun to Ord, af hvilke „Bugt“ nærmest svarer til „Rundbucht“, men „Fjord“ maa erstatte de fire andre. Ord som „Dobbeltkyst“ (Bodden og Haffe) og „Enkeltkyst“ (de andre Kystformer) kunde maaske ogsaa passende anvendes paa Dansk.

I en almindelig Indledning angiver Ule Principerne for de hermed paabegyndte „Geographische Arbeiten“, nemlig at gøre sine Elevers Arbejder lettere tilgængelige for en større Kres og ved Hjælp af dem at bidrage til at fastslaa Geografiens Omfang, idet denne Videnskab let staar i Fare for at bevæge sig ind paa en Mængde andre Discipliners Omraader, hvis man ikke sørger for kun at behandle de forskellige Fænomener paa Jorden i deres indbyrdes Vekselvirkning. (Det forekommer i øvrigt Ref., at den foreliggende Afhandling netop ikke

særlig burde henhøre under Geografien, da den ikke paa noget Punkt gaar ud over en lokalt beskrivende, geologisk Afhandlings Rammer).

O. B. Bøggild.

Bruno Hammermüller: Laaland-Falster. Entwicklung des Bodenreliefs, Stromtäler und Küstenbildung; Inaug. Diss. Leipzig, 1907 (133 S. m. 10 Fig., Profiler og 1 Kort.)

Det hører til Sjældenhederne, at en Doktordisputats fra et saa fjærntliggende Sted som Leipzig har til Emne en geologisk-geografisk Beskrivelse af et dansk Omraade og særlig, naar det, som her er Tilfældet, gives en fuldstændig Beskrivelse af vedkommende Landsdels geologiske Udvikling gennem Tiderne, en Landsdel, som man her hjemme kun i meget ringe Grad har gjort til Genstand for Undersøgelse. Efter en Gennemgang af den kvartære Undergrunds Beliggenhed, som oplyses ved en Mængde, ikke tidligere offentliggjorte Boringer, gaar Forfatteren over til en Gennemgang af Isens Afsmeltningsperiode, i hvilken der udskilles fem forskellige Stadier for Israndens Beliggenhed, adskilte ved fire Perioder, i hvilke Isen har trukket sig hurtigt tilbage og derfor ikke efterladt sig videre Aflejringer. De fem Isrande, der forløber meget regelmæssigt fra VNV til ØSØ, giver sig tilkende ved forskelligartede Morænedannelser og er adskilte ved brede Dalstrøg, i hvilke Smeltevandfloderne har løbet, som fra den nuværende Landoverflade kan forfølges ned under Havet, hvor de alle løber sammen i en stor Flod gennem Store Bælt. Hele dette Afsnit af Afhandlingen maa vistnok optages med al mulig Forsigtighed; naar man betænker, hvor overordentlig svagt fremtrædende Terrænforholdene er paa Laaland, synes det næsten umuligt at kunne konstatere en saadan Mængde Enkeltheder uden en overordentlig indgaaende Undersøgelse af Jordbundsforholdene, som Forfatteren ikke i den korte Tid, han har haft til Raadighed, har kunnet faa Lejlighed til at udføre. Paa Falster, hvor Terrænet er langt mere kuperet, synes de indtegnede Randmoræner endog at gaa i helt andre Retninger end de paa Generalstabskortene fremtrædende Bakkedrag.

Den sidste Del af Bogen indtages af en Gennemgang af Øernes Kystformer og Kystdannelse; ikke mange Provinser frembyder en saa stor Mængde Eksempler, baade paa mægtig Nedbrydning af Havet, til Dels ved store Stormfloder, og paa den anden Side paa Landindvinding, dels ad naturlig Vej og dels ved Inddigning. Det meste af hvad der er behandlet her, er jo ikke egentlig nyt, men har dog betydelig Interesse for danske Læsere, da